

na punih 40 stranica (263—302), razvrstana prema pojedinim poglavljima u knjizi, popis ilustracija i stvarno kazalo.

Vitomir Belaj

Alan Dundes, Interpreting Folklore, Indiana University Press, Bloomington & London 1980, XIV + 304 str.

Alan Dundes ima specifično shvaćanje interpretacije folkloru i teži k proširivanju predmeta, metodologije i ciljeva folkloristike. Vjerojatno se zato ovi ranije pojedinačno objavljeni eseji sada izdaju kao zbirka pod tim zajedničkim naslovom. Predgovor kao i prva tri eseja daju poseban uvid u Dundesovu koncepciju, budući da obrađuju metodološke teme.

U prvom eseju pod naslovom **Who Are The Folk (Tko je to narod)** Dundes dovodi u pitanje definicije »folk« koje potječu iz devetnaestog stoljeća. U biti one svode »folk« na ruralne skupine, za razliku od elitnog evropskog društva u gradovima. Za Dundesa, međutim, svaka grupa koja posjeduje svoj folklor konstituirana »folk«, narod; »folk« se može dakle sastojati od informatora ili članova jedne obitelji, kao i od stanovnika sela. Drugi esej, **Tekstura, tekst i kontekst**, upozorava na mane dosadašnjih podjela žanrova i okvirno pruža sveobuhvatniju paradigmu za njihovu definiciju naznačenu naslovom samog eseja. Ovdje se tekstura odnosi uglavnom na (neprevodive) jezične osobine npr. usmenih folklornih tvorevina, tekst je npr. pričanje priče ili pjevanje pjesme, a kontekst čine situacije gdje se te tvorevine susreću. Jedino ovo zadnje, prema Dundesu, može dati uvid u funkciju i bitno značenje tih tvorevina.

Dundesova preokupacija dubljim značenjem folkloru možda je njegova najtipičnija strana, i dolazi do punog izražaja u trećem eseju zbirke pod naslovom **Projekcija u folkloru: pleođaje za psihoanalitičku semiotiku**.

Nizom primjera, od borbe pijetlova na otoku Bali, do mita, do opscenih gesta, Dundes potkrepljuje svoj argument da je projekcija, odnosno to što naziva inverzijskom projekcijom (npr. sinova želja da se riješi oca, izražavana kao očevo odbacivanje sina u **Edipu**), bitan **raison d'être** folkloru i »zrcalo« za razumijevanje unutrašnjih misli čovjeka. Dundes ne odbacuje uvriježene pristupe folkloru, kao što su identifikacija i svrstavanje materijala u atlase i u indekse motiva i tipova te u posljednje vrijeme strukturalizam kao granu semiotike koja opisuje predmet studija u smislu specifičnih obrazaca. No za Dundesa ovi pristupi ne idu dovoljno daleko, budući da za dani fenomen u folkloru objašnjavaju »što je« a ne i »zašto je«.

Način kako produbljivanje u »zašto« može osvijetliti pojedine komplekse vjerovanja ili običaja koji su nam do sada izgledali neusuglašeni i nedosljedni, ilustriraju impresivni eseji **Psihoanalitička studija zujalke i Vlažno i suho, urokljivo oko: esej o indoevropskom i semitskom svjetonazoru**. Dundes tvrdi, citirajući usput autore kao što su Freud i B. Bettelheim, da su simboličke asocijacije zujalke ne samo faličke kako se do sada smatralo nego i analne. Bazira svoj zaključak na podacima većinom iz vokabulara i inicijacijskih rituala u vezi s tim predmetom koji ga vežu s fekalijama i zabranama ženama da sudjeluju u ritualima. Na taj način Dundes uspijeva objasniti te zbujujuće aspekte kompleksa zujalke. Kompleks urokljivog oka Dundes odgonetava postavljanjem odnosa vlažno-sušo kao osnovne opozicije u svjetonazoru spomenutih kulturnih područja. Dundes primjećuje da se u amuletima i čarolijama protiv urokljivog oka nalaze aluzije na razne tjelesne otvore (u koje oko pripada) i na tekućine koje ti otvori izlučuju. Budući da je vlažno po ovom nazoru dobro i znači život, a uglavnom se smatra da postoji samo u ograničenoj količini, vjerovanja o urokljivom oku bi imala kao temelj ideju da netko može drugom potrebnu tekućinu pogledom oduzeti. Bibliografija ovog

eseja iz folkloristike i izvan nje veoma je široka, a lakoća kojom Dundes izlaže svoje argumente daje razlog za priznavanje njegova velikog sintetičkog talenta.

U velikom broju eseja Dundes usmjerava taj talent na pitanja koja su u vezi s američkim folklorom, kulturom i svjetonazorom. Inače autor daje mnogo primjera iz SAD i ističe da to omogućuje američkim čitaocima da sami prosude o zaključcima. No lucidna Dundesova zapaženja o američkoj kulturi sigurno su od posebna interesa i za strane čitaoce. U svom prilazu američkim temama Dundes ostaje dosljedan svojim principima, s tim da se bavi i kontroverzним pitanjima. U eseju o **Čudnom slučaju žabe sa širokim ustima** govori se o ciklusu viceva koji po Dundesu ima kao svoju skrivenu temu rasizam. Esejem **Kokoš koja kukuriče i Uskršnji zec** autor se bavi pitanjem, naznačenim u podnaslovu, »muški šovinizam u američkom folkloru«. U eseju **Into the Endozone for a Touchdown** (frazza za davanje gola u američkom nogometu koja se ne može potpuno prevesti) gleda na taj sport kao na okvir gdje se dozvoljava ritualna homoseksualnost i uspoređuje ga s inicijacijama muškaraca u primitivnim kulturama. Ovakva promatranja, prema Dundesu, mogu podići svijest o predrasudama i nekim gledanjima u američkoj kulturi. Ta gledanja uključuju i američku orijentaciju ka budućnosti, koju Dundes komentira u eseju **Misleći unaprijed**, te primarnost vida kao osjetila, o kojemu je riječ u eseju **Vidjeti znači vjerovati** i značajnost broja tri kao urođeničke kategorije, tretirane u eseju **Broj tri u američkoj kulturi**. U ovim esejima Dundes daje brojne primjere jezičnih formula, viceva, običaja, a i s drugih područja kao što su muzika i književnost.

Zadnja dva eseja zbirke bave se literarnim, odnosno biblijskim temama. Esej **A samo svog oca voljeti** jest, kako kazuje podnaslov, »psihološka studija folklornog izvora Kralja Leara« i predstavlja, piše Dundes, »pokušaj sinteze folkloristi-

čkog i psihoanalitičkog prilaza Kralju Learu«. Na način kao što su već upozorili prijašnji autori, priča o Learu povezuje se s narodnim pričama (posebno tipovi 923 i 5108). Oni predstavljaju primjere inverzijske projekcije, čije bi psihološko značenje bilo da kći želi rodoskrvno posjedovati oca, no značajno je i to što je Leara spjevao stariji čovjek, a ne, na primjer, jedna mlada žena. Esej **Herojski obrazac i Isusov život** upućuje na sličnosti i razlike između života kako se prikazuje u herojskoj tradiciji [primjerice u indoevropskim pričama i mitovima — Dundes se posebno osvrće na analize von Hahna (1876), Otta Ranka (1909) i Lorda Raglana (1934)] i Isusova života prema bibliji i nekim apokrifnim izvorima. Značenje odnosa tih priča bilo bi da su Isusov život i cjelokupni herojski kompleks odraz i obiteljske strukture unutar mediteranskoga kruga, gdje se jak odnos sina i majke mora prekinuti kada sin stupi u očev svijet muškaraca. Još jednom Dundes potkrepljuje svoju sintezu i izvlačenje dubljeg značenja od opisanih podataka i obrazaca s impresivnim bibliografskim podacima. Bez obzira na spekulativnu prirodu nekih njegovih zaključaka, koja bi, kako sam priznaje, mogla privući određenu kritiku, Dundesova sposobnost da pomiri i dovede u vezu toliko mnogo podataka i pristupa rezultira čitljivom knjigom široka dometa.

Catherine Taylor-Škarica

Niko Kuret, **Duhovna drama**, Literarni leksikon. Študije, Trinajsti zvezek, Izdaja SAZU, Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1981, 115 str.

Jezgroviti Kuretov priručnik pomoći će svakome tko iz vlastitog interesa ili po prirodni posla želi saznati nešto o pojmu i povijesti religiozne drame u Evropi i kod nas. Terminom **duhovna drama** autor obuhvaća razne oblike religiozne drame, od liturgijske drame (**officium, ordo i ludus**) u crkvi, preko mi-